RADIO FREE EUROPE
FAST EUROPE RESEARCH & ANALYSIS

CZECHOSLOVAK UNIT

PREHĽAD TLAČE

Číslo: 256(XV) Dátum: 11.12.1972.

OBSAH

Alexander IVÁN (Pravda)	Od malička vštepovať správne návyky	str. 2
RSDr.Eugen HANISKO (Pravda)	Veda - bojová zbraň praxe	str. 3
F. ZDOBINA (Pravda)	Ilúzie, výmysly okolo liekov a pravda	str. 6
red.čl. (Práca)	Štúdium v zahraničí	str. 8
Štefan PALUDA (Roľnícke noviny)	Triedny, stranícky a revolučný	str. 9
(s) (Roľnícke noviny)	Obchod v záujme Európy	str. 11
Štefan DAŠKO (Smena)	Špecifická forma triedneho boja	str. 12
Ružena WAGNEROVÁ (Smena)	Stavajme, ale rozvážne	str. 13
Tomáš LEČKO (Večerník)	Dobrý deň, Kleopatra!	str. 13
šg (Večer)	V poslednej chvíli	str. 14
(al) (Večerník)	Budú z nich vojaci	str. 14
-to- (Večerník)	Čo je s vodou?	str. 15
Dr.Ján DUGOVIČ (Večerník)	Dvojka opäť iniciatívna	str. 15
mek (Večer)	Nečakaný obrat	str. 16
Ján BÁNSKY (Roľnícke noviny)	Komunistická výchova žiakov	str. 16
Miroslav GREGA (Večer)	Čo je veľa, to je veľa	str. 17
Dr.E.S. (Výbez z domácej a svetovej tlače)	Spotreba alkoholických nápojov na Slovensku	str. 18
Michal KIMLIK (Technické noviny)	K trvalej aktivite	str. 19
E.K. (Osvetová práca)	Publikácie	str. 20

PRAVDA, 27. novembra 1972, str. 2. 2(256)XV

Seriózny prístup k riešeniu problémov cigánskeho obyvateľstva

Od malička vštepovať správne návyky

Ešte v tomto roku odovzdajú šesť materských škôl pre 230 cigánskych detí ❁ Dôslednejšie zabezpečovať školskú dochádzku ❁ Záujem všetkých občanov

Riešiť problémy cigánskeho obyvateľstva v jeho základných otázkach znamená najmä zapojiť všetkých v produktívnom veku do pracovného procesu, zlikvidovaním cigánskych osád a chatrčí a vybudovaním slušných rodinných domov zlepšiť kultúru ich bývania a napokon stopercentne zabezpečiť dochádzku cigánskych detí do školy. V okrese Košice-vidiek v uplynulom školskom roku dovedna klasifikovali 17 884 detí, z toho 2321 cigánskych, teda 12 % všetkých školopovinných detí. Z ostatných detí neprospelo 477, teda 3 %, no z cigánskych 899, teda 38 %.

Z čoho vyplýva takýto stav a ako ho riešiť? Má v podstate tri základné príčiny: po prvé — mnohé cigánske rodiny ešte neprekonali stáročnú tradíciu a deti neposielajú pravidelne do školy. Prirodzene, máme tu aj veľmi dobré skúsenosti, ale tých 38 % neprospievajúcich cigánskych detí je varovným signálom. Ďalej napriek snahám škôl a pedagogických pracovníkov nepodarilo sa zabezpečiť, aby MNV a MsNV popri výchovnom pôsobení na cigánske obyvateľstvo — čo nedostatočne robia aj spoločenské organizácie a pracoviská — pružne a účinne riešili oznámenia škôl o nechodení cigánskych detí do školy. Len v Košickom okrese v uplynulom školskom roku MNV a MsNV z 1032 oznámení zo škôl 456 vôbec nerealizovali. Chýba tu teda dostatočný vplyv orgánov štátnej moci a štátnej správy. A napokon nie nepodstatná príčina neprospievania cigánskych detí je aj v tom, že v predškolskom veku málo navštevujú materské školy; chýba im predškolská výchova a pri nástupe do základnej školy je ich spoločenská a vedomostná úroveň veľmi nízka.

V okrese Košice-vidiek stalo sa riešenie problémov cigánskeho obyvateľstva záležitosťou sústavnej pozornosti straníckych, štátnych i spoločenských orgánov, no málo by bol úprimným záujmom aj z hľadiska intenzívneho pričinenia sa samotného cigánskeho obyvateľstva. V poslednom čase je snaha v oblastiach, kde je veľké sústredenie cigánskeho obyvateľstva budovať svojpomocne, ale i v štátnom pláne pre cigánske deti predškolského veku materské školy. Takto rátame do roku 1980 v okrese s tridsiatimi materskými školami pre cigánske deti. Z nich už v tomto roku dáme do užívania šesť — v obciach Vtáčkovce, Nováčany a Nižná Myšľa a ďalej montované materské školy v Čani, Kecerovských Kostoľanoch a Medzeve. Dovedna pôjde o materské školy pre 230 cigánskych detí. I keď náklad na jednotriednu montovanú materskú školu je viac ako pol milióna a na dvojtriednu takmer milión, uvoľňujeme tieto prostriedky s presvedčením, že výchovou cigánskych detí v materských školách ich dobre pripravíme na školskú dochádzku, na riadne správanie sa, vhodný spôsob učenia, a tým sa aj ich školská prosperita každým rokom zlepší.

Na záver ešte jedna poznámka: **cigánske obyvateľstvo v obci Kecerovské Pekľany tvorí 54,3 %, v obci Kecerovské Kostoľany 55 % a v obci Vtáčkovce 82 % (nie je to omyl!) tamojšieho obyvateľstva. Aj v mnohých ďalších obciach okresu Košice-vidiek je percento cigánskeho obyvateľstva vysoké. Teda aj v záujme ostatných obyvateľov je výchova a zaradenie cigánskeho obyvateľstva do socialistickej spoločnosti, so všetkou dôslednosťou — s právami i povinnosťami — životne nevyhnutné.**

ALEXANDER IVÁN,
tajomník ONV Košice-vidiek

PRAVDA, 27. novembra 1972, str. 4.

VEDA-PRAXE

„Bez revolučnej teórie niet revolučného hnutia" – zdôraznil na začiatku nášho storočia V. I. Lenin. Už vtedy vychádzal z poznania, že prax bez teórie vedie k úzkemu praktícizmu, kým prax, ktorá sa opiera o nevedeckú teóriu, naopak, vyúsťuje do subjektivizmu, voluntarizmu, do oportunistickej praxe. Práve túto pravdu života potvrdili aj naše minulé skúsenosti, ako na to poukázalo Poučenie z krízového vývoja v strane a spoločnosti po XIII. zjazde KSČ.

Návrat k revolučnej pretvárajúcej praxi, ktorá je zdrojom rozmachu socializmu, je nemysliteľný bez hlbokého ponoru do marxizmu-leninizmu, bez sústavného rozvoja spoločenských vied, vedeckej ideológie. Bolo preto logické, keď Ústredný výbor KSČ a potom ÚV KSS na posledných zasadnutiach v celom komplexe ideologických problémov venovali mnoho pozornosti otázkam spoločenských vied, vzťahu teórie a praxe.

Je to veľmi zložitá, citlivá, ale mimoriadne aktuálna, jedna zo strategicky najvýznamnejších oblastí stranickej práce. Nebolo náhodné, ak v minulom období náš triedny protivník hľadal a nachádzal predovšetkým v tejto oblasti priestor, ktorý sa mu podarilo do značnej miery aj ovládnuť. Mnohí jednotlivci i celé skupiny pracovníkov spoločenskovedných pracovísk sa stali aktívnymi nositeľmi a tvorcami nesprávnych politických a ideologických koncepcií krízového obdobia. Mnohí z nich na pokyn antikomunistických centrál vo vhodnom čase opustili kabinetný priestor takzvanej „čistej vedy", aby z noci na ráno vstúpili do aktívneho politického, mocensko-triedneho boja na druhej strane barikády, proti záujmom socializmu a komunistického hnutia.

Dovŕšiť porážku revizionizmu

V súlade s líniou XIV. zjazdu KSČ posledné zasadnutia ÚV KSČ a ÚV KSS zdôraznili ako naliehavú úlohu dovŕšiť porážku pravicových a revizionistických síl v ideologickej oblasti. To konkrétne znamená pozitívne riešiť tie vážne problémy v spoločnosti, ktoré dozreli pred XIII. zjazdom KSČ a v krízových rokoch nasledujúcich po ňom a ktoré vtedajšie vedenie strany dôsledne neriešilo. Musíme si uvedomiť, že pravicové a protisocialistické sily vo svojich koncepciách často parazitovali na dozretých reálnych spoločenských problémoch, ktoré riešili pseudovedecky. Teoretická neudržateľnosť ich prístupu okrem iného spočívala v tom, že nové problémy, ktoré so sebou prináša vedeckotechnická revolúcia a s ňou spätý rozvoj socialistickej spoločnosti, sa usilovali riešiť návratom spoločnosti k prekonaným etapám jej rozvoja. Mechanizmus raného obdobia kapitalizmu sa stal modelom, a ktorý sa opierala nielen časť teoretikov okolo Šika, ale vychádzali z neho aj koncepcie pluralitného politického modelu. Obdobne riešili aj iné problémy.

Keď hľadáme podstatné korene týchto nesprávnych prístupov, potom ich nachádzame vo sfére svetonázorovej, filozofickej, metodologickej. Metafyzický, nedialektický prístup k spoločnosti a k zložitým vzťahom súčasného sveta viedol k priamemu nekritickému velebeniu buržoáznych ideologických koncepcií od existencionalizmu, antropológie, po industriálnu spoločnosť a rozličné stratifikačné teórie. Skúsenosť ukazuje, že každý, kto sa zamotá vo filozofických, svetonázorových otázkach, skôr alebo neskôr sa zamotá a zakolíše aj v politike, v konkrétne historickom triednom prístupe k súčasným spoločenským problémom. Bez ovládnutia dialektického materializmu a materialistickej dialektiky nemožno dnes riešiť ani jeden vážny teoretický problém výstavby a rozvoja socialistickej spoločnosti.

Predpoklady rozvoja teórie

Za uplynulé obdobie, osobitne v čase príprav a po XIV. zjazde KSČ, stranícke orgány a organizácie urobili veľa užitočnej práce, aby sa utvorili optimálne podmienky ďalšieho rozvoja spoločenských vied na zásadách marxizmu-leninizmu. Mnoho pozitívneho sa urobilo v inštitucionálnej oblasti a v organizačných štruktúrach. Spoločensko-vedné pracoviská sa očistili od priamych nositeľov pravicových politických koncepcií, od tých živlov, ktoré agresívne vystupovali proti vedúcej úlohe robotníckej triedy a jej marxistickej strany v spoločnosti, ktoré hlásali nacionalistické, antisovietske a protisocialistické heslá. Vedenie strany pristúpilo k výstavbe Ústavu marxizmu-leninizmu ÚV KSČ a ÚV KSS. Vcelku významnú etapu rozvoja činnosti majú za sebou Ústavy marxizmu-leninizmu na vysokých školách, kde sa úspešne zabezpečuje nová organizácia výučby základov marxizmu-leninizmu a postupne sa začína rozvíjať aj vedecká, teoretická práca. Vyšli početné pôvodné teoretické publikácie zo všetkých spoločenských vied, osobitne, k 50. výročiu založenia KSČ, ktoré významne ovplyvnili ideologický život v našej spoločnosti.

Pravda, klamali by sme sami seba, nazdávajúc sa, že je všetko v najlepšom poriadku. „Dnešný pokrok v spoločenských vedách," ako na to dôrazne upozornil Ústredný výbor KSČ, „zďaleka nestačí našim potrebám. Rozvoj marxisticko-leninskej teórie je zatiaľ naším veľmi slabým miestom." Tento stav má svoje objektívne i subjektívne dôvody, ktoré sa často vzájomne prekrývajú. Na niektoré sme už upozornili. Pravicové a protisocialistické sily ovládli v nedávnej minulosti tento priestor a dnes s ťažkosťami prekonávame toto dedičstvo. I keď sa nevypláca v tejto oblasti netrpezlivosť, nemožno súčasne prehliadať aj niektoré nedostatky a neupozorniť na chyby.

Dovŕšiť porážku revizionizmu aj v teoretickej oblasti možno len dialekticko-materialistickou analýzou jeho logických, sociálno-politických, gnozeologických a historických koreňov. Stretávame sa však s tým, že sa publikujú aj práce teoreticky a vedecky nezrelé. Pri ich štúdiu sa priam vnucuje názor, že i v súčasnosti je dynamický rozvoj spoločenských vied, teoretická práca okrem iného stále brzdená záťažou z minulosti.

Záťaž má rôznu podobu

Niektorí autori namiesto hlbokej konkrétne historickej analýzy javov a procesov spoločnosti idú ďalej cestou hrubej, mylnej, absurdnej abstrakcie – cestou eklekticizmu, ktorého pozadím je subjektívny idealizmus. Konkrétna skutočnosť slúži len na dokreslenie logických a gnozeologických kategórií namiesto toho, aby tieto kategórie odrážali objektívnu skutočnosť, jej jednotlivé stránky a zákonité vzťahy. Pre týchto autorov akoby neexistovali marxistické vedecké nástroje poznania, ktoré, ako dokázal Lenin, premenili špekulatívnu filozofiu a sociológiu na vedu.

Namiesto hlbokej analýzy konkrétnych faktov, javov a procesov skutočnosti sa všeobecne deklarujú zásady marxizmu-leninizmu, opakujú známe alebo menej známe citáty klasikov. Niektorí autori násilne odlievajú tieto citáty do zdanlivo aktuálnych tém a pod. To je jeden z konkrétnych výrazov dožívajúceho eklekticizmu. Revizionizmus nie je možné prekonať špekulatívne, i keď je sám výplodom jednostrannosti, subjektivizmu a špekulácie. Revolučnú teóriu možno rozvíjať výlučne vedeckým skúmaním skúseností revolučnej praxe, zovšeobecňovaním týchto skúseností. Revolučná prax však nemôže byť len zdrojom, ale aj kritériom vedeckej pravdivosti ktorejkoľvek témy. Používať presvedčivé dôkazy, hlboko a všestranne ich analyzovať, to by malo byť základná metóda. Ak hlboko premyslíme napr. dokument Poučenie z krízového vývoja v strane a spoločnosti po XIII. zjazde KSČ, pochopíme, že jeho sila, vedecká hodnota, ale aj zrozumiteľnosť spočíva práve v uplatnení marxisticko-leninskej metódy, hlbokej konkrétno-historickej a dialektickej analýzy faktov a procesov spoločnosti.

V niektorých teoretických i publicistických statiach sa ešte stále stretávame s neadekvátnym používaním pojmov a kategórií, ktoré pochádzajú z aparátu rozličných buržoáznych filozofických, ekonomických, sociologických a politických teórií. Ešte sa komunikujú napr. pojmy postindustriálna spoločnosť (Bellov), štádiá rastu (Rostow), sociálna rola a status (Parsons), stratifikácia a mnohé iné pojmy, ktoré majú svoje oprávnenie v štruktúre jednotlivých buržoáznych teórií, ale obsah marxistických štúdií len zahmlievajú. Marxisticko-leninské štúdie sa musia opierať o ten aparát pojmov, kategórií a zákonov, ktorý je adekvátny tejto teórii. Nemožno svojvoľne „obohacovať" tento aparát o pojmy, ktoré patria do štruktúry iného myslenia a sú cudzie obsahu a podstate marxizmu-leninizmu.

V teoretickej oblasti máme takých pracovníkov, ktorí sa síce v rokoch narastajúcej krízy politicky neangažovali proti záujmom socializmu, nevystupovali proti strane, ale v niektorých teoretických statiach publikovali aj nepresné, chybné, nemarxistické názory. Nie je veľa týchto pracovníkov. Strana k nim pristupovala citlivo a diferencovane a niektorým umožnila ďalej pracovať v teoretickej oblasti. Je však prinajmenšom v rozpore so zásadami socialistickej etiky, ak títo autori teraz vystupujú so všeobecnou kritikou revizionizmu bez toho, aby súčasne sebakriticky ukázali na vlastné chybné názory. Takáto prax prináša negatívne momenty osobitne u mladej generácie, ktorá pri štúdiu dostáva do rúk i skôr vydané publikácie alebo state s nesprávnymi názormi a sama nevie posúdiť obsah, nazdávajúc sa, že je všetko v poriadku, ak ide o autorov, ktorí ďalej pracujú v teoretickej oblasti.

Rozpracúvať teóriu marxizmu-leninizmu prináleží komunistickej strane, jej ústrednému výboru a pod jeho vedením vedeckým inštitúciám. Aj pre ich prácu, tak ako pre iné oblasti, platí Poučenie a závery XIV. zjazdu KSČ. Sú však značné rozdiely v aktivite a iniciatíve niektorých pracovísk pri rozpracúvaní, premýšľaní a cieľavedomom nastoľovaní teoretických problémov, súvisiacich s potrebami rozvoja našej spoločnosti. Podiel niektorých pracovísk v boji proti pravicovému oportunizmu a revizionizmu zatiaľ málo cítiť. Súvisí to zrejme s rozdielnou objektívnou situáciou, predovšetkým so súčasným kádrovým stavom v niektorých oblastiach. Sú však pracovníci, ktorí ďalej žijú v zajatí svojich objektivistických abstraktných úvah, ako by sa boli málo poučili z minulosti. Len si porovnajme obsah a úroveň odborných spoločenskovedných časopisov a niektorých publikácií, ktoré vydávajú ústavy SAV, ČSAV a Ústav marxizmu-leninizmu ÚV KSČ v Prahe. Ľahko zistíme značnú diferencovanosť v teoretickej úrovni, ale aj rôznu mieru angažovanosti v boji proti neorevizionizmu a súčasnej buržoáznej ideológii u jednotlivých pracovných kolektívov. To neznamená, že nie je čo riešiť. Práve naopak.

„Nové chyby a omyly"

Dnes nie je u nás možné otvorene rozvíjať agresívnu filozoficko-teoretickú polemiku proti marxizmu-leninizmu. Treba si však veľmi citlivo a s otvorenými očami všímať iné možné javy. Niektorí autori aj dnes „tvorivo" domýšľajú Marxa. Napríklad. Jeden náš popredný filozof pri charakteristike Marxovej dialektiky dospel k svojráznemu záveru, že okrem substrátu hmoty niet rozdielu medzi Marxovou a Hegelovou dialektikou a že napokon Marx neurobil nič iné, len materializoval Hegelovu dialektiku podľa vzoru, ktorú vo všeobecnosti načrtol Feuerbach. Ak sa teda Marx v doslove k druhému vydaniu prvého zväzku Kapitálu vyjadril, že „moja dialektická metóda sa nielen od základu líši od Hegelovej metódy, ale je jej pravým opakom", tak sa vyjadril nepresne. Náš filozof dospel k takémuto záveru bez toho, aby sa vyjadril k rozsiahlej marxistickej literatúre, ktorá už pred mnohými rokmi dokázala neopodstatnenosť obdobných útokov buržoáznej filozofie.

Jeden náš filozof napísal, že rozum nemôže vytvoriť svoju negáciu - nerozumu. Skutočnosť je však taká, že aj v súčasnosti sme svedkami, že rozum dosť často túto negáciu produkuje. Dôkazom sú okrem iného aj ďalšie názory publikované v posledných mesiacoch. Náš filozof, analyzujúci Feuerbachovu trilógiu z oblasti filozofie a kritiky náboženstva došiel k záveru, že „Marx bol jednostranný v ponímaní náboženského citenia ako spoločenského produktu, kým Feuerbach bol dôstojnejší, lebo ho chápal aj ako prírodný produkt". Autor napokon dospieva k názoru, že marxizmus je pôvodne Feuerbachova filozofia doplnená o Marxove objavy a požiadavky. Marx teda, podľa autora, Feuerbacha len doplnil. Vôbec sa netrápi s tým, že rozsiahlejšia marxistická literatúra neraz vedecky dokázala, že marxizmus nie je doplnením predchádzajúceho myslenia, ale jeho dialekticko marxistickým prepracovaním, na základe ktorého vznikla nová syntéza revolučnej vedeckej ideológie robotníckej triedy. Autor nikde nespomína Lenina. Objektívne však popiera niektoré základné leninské tézy o vzťahu marxizmu a predchádzajúceho buržoázneho myslenia.

I keď sa stretneme s podobnými javmi v našej publicistike skôr ojedinele, sú vážnym signálom, pretože dnes už máme dosť skúseností, ako sa vôbec začal proces „tvorivého domýšľania" marxizmu, ktorý vyústil do kontrarevolučnej deštrukcie.

Teoretický pracovník má právo na omyl, nemá však právo ustupovať z marxisticko-leninských zásad, opúšťať vedeckú dialekticko-materialistickú metodológiu a dať sa na cestu špekulácie. Je nesprávne, keď na teoretické chyby a nepresnosti nikto v odbornej tlači nereaguje. Ešte viac nás musí znepokojovať, že sa o publikácii s teoretickými nedostatkami v recenzných úvahách zdôrazní len jej „skutočný tvorivý príspevok" a taktne sa obíde alebo pomlčia jej teoreticky nedozreté, nepresné i chybné miesta.

Nežijeme na opustenom ostrove alebo inej planéte slnečnej sústavy. Ideologický ruch v našej krajine veľmi pozorne sledujú v zahraničí antikomunistické centrály. Pohotovo zaregistrujú každý náznak ideovej diferenciácie, odklon od marxisticko-leninských zásad. Nie je preto náhodné, ak o spomínanú publikáciu prejavila hneď po jej vydaní záujem jedna z týchto centrál z Mníchova, Europaverlag, ochotná ju hneď vydať v nemeckom preklade.

Náročne a stranícky v teoretickej práci

Draho zaplatené skúsenosti z minulého obdobia nás vážne varujú pred liberálnou tolerantnosťou, falošnou kolegialitou a prejavmi formálnosti v každej oblasti, osobitne v teoretickej práci. Nedôslednosť a povrchnosť, prehliadanie chýb a nedostatkov môže veľmi rýchle prerásť do väčších rozmerov. Ak pracovník ktoréhokoľvek spoločenskovedného pracoviska verejne publikuje tézy, ktoré sú v rozpore s vedou, ak vystúpi s nemarxistickými názormi, svedčí to predovšetkým o nedostatkoch zásadového stranického a kritického postoja celého pracovného kolektívu, ukazuje to na problémy jeho ideovo-teoretickej úrovne. Len zdravá kritická atmosféra a vzájomná náročnosť, zásadový stranícky prístup utvárajú podmienky vedeckého rozvoja marxisticko-leninskej teórie.

Podstata politiky našej strany, ako ju zdôraznili posledné zasadnutia ÚV KSČ a ÚV KSS spočíva v tom, že chceme umožniť, aby sa uplatnili všetky talenty, ktoré máme pre teoretickú a vedeckú prácu. To je požiadavka nerozlučne spätá s potrebami a podstatou socialistickej spoločnosti, ktorá vytvára rozsiahle materiálne a spoločenské podmienky pre to, aby tok informácií nových poznatkov prírodných, technických, ale aj spoločenských vied slúžil výrobnej praxi a sústavnému oslobodzovaniu ľudskej práce. Aby sa tak postupne realizoval sociálny a humanistický ideál komunizmu.

Nesmieme však a nemôžeme tolerovať ideové chyby, odklon od zásad marxizmu-leninizmu v teoretickej práci, práve tak ako deformáciu praktickej politiky strany. Skúsenosti našej strany i celého revolučného hnutia potvrdzujú, že tí najlepší a najschopnejší príslušníci inteligencie, vrátane pracovníkov spoločenských vied, čo vyšli z ľudu, sa aktívne zúčastňovali na zápase o socialistický dnešok a verne stáli na marxisticko-leninských pozíciách i v ťažkých krízových rokoch, vždy išli s pokrokom, s revolučným hnutím. Je to značná časť našej inteligencie. Jej rady sa rozširujú o tých, ktorí zanechali robotnícke profesie alebo prácu v družstve, aby po príprave na vysokej škole mohli slúžiť záujmom robotníckej triedy tam, kde ich potrebuje strana, v oblasti formovania spoločenského vedomia. V týchto kádroch je záruka, že po určitých vážnych otrasoch i súčasných prechodných nedostatkoch a ťažkostiach, sa spoločenské vedy stanú dôležitým pomocníkom strany pri hľadaní optimálnych ciest ďalšieho napredovania socializmu. Aby socializmus, ktorý sa stal vedou zásluhou Marxa, Engelsa a Lenina, vyrastal a rozvíjal sa ďalej na pôde vedy.

RSDr. EUGEN HANISKO

PRAVDA, 27. novembra 1972, str. 4.

Lúže, výmysly okolo liekov a pravda

Musí na nás lekár šetriť? ● Krtkovia a hazardéri medzi nami ● Ako je to s výrobou liečiv ● Skutočne si všetko platíme? ● Reklama a balenie nie sú rozhodujúce

Lieky... Výrobok farmaceutického priemyslu, niekedy i tovar, pre lekára hlavný prostriedok liečby — a bez výnimky pre každého nádej na uzdravenie.

Je veľa druhov liekov, ale sme už takí, že viac veríme tým drahším a cudzím, a neraz ich od lekárov vymáhame. A keď sa nám niečo nevidí, zlostíme sa a voláme, že nechceme nič viac ako to, čo si platíme z vlastného vrecka. Lebo, hovorí sa, zdravotníctvo si vydržiavame z priamych daní.

Zasvätení ľudia hovoria síce inak, ale koľko ich je medzi nami?

● OČIVIDNÉ ROZDIELY

Pravdou je, že každý pracujúci prispieva na zdravotnícku starostlivosť. Ale sumy, ktoré dáva štát na túto „položku", vysoko prevyšujú príjem z priamych daní.

Ak sa niekto odvoláva na poistovacie systémy v kapitalistických krajinách a tvrdí, že aj tam je liečebná starostlivosť spoločensky zabezpečená, zamlčiava, že aj ten najvyspelejší systém na Západe je vždy založený na triednom princípe. Kvalita a rozsah služieb sa vždy riadi tým, koľko kto zarobí a zaplatí za príspevok.

V našom zdravotníctve nie je voľba liečebného postupu obmedzená nákladmi. Určujúci pre ňu je len a len stav chorého.

A to ešte nebola reč o rozdieloch v cenách za zdravotnícke služby. V súčasnosti sú v ČSSR napríklad priemerné náklady na jeden ošetrovací deň v nemocnici okolo 130 korún — a v tomto priemere sú zahrnuté aj mnohé a náročné operácie obličiek, mozgu a srdca, ktoré stoja 15 až 20 tisíc korún. K tomu musíme však dodať, že ceny v zdravotníctve u nás vôbec nevystihujú hodnotu poskytovaných služieb.

A teraz porovnajme, čo nám účtovali nemocnice v cudzine za liečbu našich občanov... Za operáciu slepého čreva, ktoré patrí k malým chirurgickým výkonom, sme zaplatili v nemocnici v Riu de Janeiro 1758 dolárov. Tokijská nemocnica poslala za ošetrenie úrazu hlavy a hrudníka účet na 3560 dolárov.

Nemenej výrazné sú i rozdiely v cenách, aké sa na Západe platia za lieky porovnateľnej kvality a účinnosti. A pretože naďalej bude reč o liekoch, musia nasledovať ešte dve čísla:

● Roku 1970 vydal náš štát na lieky 1 miliardu 584 miliónov Kčs;

● Roku 1971 to bolo už 1 miliarda 802 miliónov korún. (Tento ročný prírastok sa sústavne pohybuje medzi 10—15 percent.);

To je prvý dôkaz pre tvrdenie, že na pacientoch sa nešetrí na úkor ich zdravia.

● HLAVNÉ MERADLO

Keď ste sedeli v ordinácii a čakali, kým na vás príde rad, možno, že ste z niektorej strany začuli „dôveryhodnú" informáciu, že lekár má prísne stanovený limit výdavkov, ktorý nesmie v nijakom prípade prekročiť. Alebo že smie predpisovať len tie najlacnejšie lieky, ako hoci ohováraný aspirín.

Chorý človek má sklon takému tvrdeniu skôr veriť, ako o ňom pochybovať. Opýtali sme sa na to odborníkov na Ministerstve zdravotníctva. Pravdou je, že každé zdravotnícke zariadenie má svoj rozpočet, to je logické a samozrejmé, a že v tomto rozpočte sa ráta s určitým množstvom vydaných liekov a s ich hrubou cenou.

Avšak lekár nie je a nesmie byť týmito ukazovateľmi nejako obmedzovaný! Má právo a povinnosť predpísať také lieky, ktoré sú podľa jeho názoru najvhodnejšie a najúčelnejšie. Nech stoja, čo stoja.

Niektoré nevyhnutné lieky doslova platíme zlatom, niektoré zháňame po celom svete. Napríklad dovoz niektorých liekov zo Západu, ktoré u nás nevyrábame, sa zvýšil v priebehu piatich rokov približne o 100 percent.

Niektorí ľudia si však myslia, čím je liek drahší, tým bude účinnejší. Je to omyl, ktorý dokáže každý zdravotník ľahko vyvrátiť. V zahraničí tu však pôsobí okrem iného vytrvalá reklama západných farmaceutických firiem. Kupujeme lieky a prípravky zo Západu nie podľa reklamy, ale po náročných skúškach, aby sme pomohli chorým a pritom vylúčili také tragédie, akou bolo hoci znetvorenie dojčiat v NSR.

A máme radosť, že kvalita a množstvo liekov vyrábaných v socialistických krajinách sa stále zvyšuje a že zázemie, kde sa môžeme s dôverou obrátiť, sa stále rozširuje.

Na Slovensku sa má podľa prognóz výroba liečiv do roku 1990 zvýšiť šesťkrát (v ČSSR 3,8-krát). Ale ani potom sa neobídeme bez dovozu. V súčasnosti nám musí dovoz pomôcť riešiť aj niektoré ťažkosti vo výrobe liečiv. Nie sú to ťažkosti dnešné. Mnohé z nich vznikli v období roku 1968 a 1969, keď sa farmaceutické závody prestali riadiť potrebami zdravotníctva a vyrábali a investovali najmä pre zisk. Vtedy bola na trhu liečiv doslova kríza a chýbalo 130 dôležitých liekov.

Zdravotníci by mali menej starostí, keby aj náš chemický priemysel bol iniciatívnejší a nedal sa do niektorých úloh, ako je napr. urýchlená dodávka istých surovín a pod., priamo „strkať".

A tak sa nečudujte zdravotníkom, že si niekedy želajú dostať „do rúk tých", čo trpia chronickým nedostatkom iniciatívy pri rokovaní o dodávkach pre farmaceutický priemysel, aby si s nimi mohli na nemocničnej posteli predebatovať určité sporné otázky. Možno predpokladať, že pri diskusii za týchto podmienok by zdravotníci mali určite prevahu.

● ROZDIELY MEDZI POTREBOU A SPOTREBOU

Od roku 1965 sa v ČSSR zvýšili dodávky liečiv do zdravotníckych zariadení vrátane voľne predajných liekov zhruba o 70 percent.

Štatistiky sú v tomto smere presné — zato pri odpovedi na otázku, či s p o t r e b a liekov zodpovedá aj ich p o t r e b e, pracujú vo väčšine s dohadmi. Vie sa, že v nemocniciach sa medzi spotrebou a potrebou liekov dá napísať znamienko rovnosti. V ambulantnej praxi to však tak nie je. Niektorí pacienti si vynucujú lieky aj vtedy, keď ich vôbec nepotrebujú, iní si skočia po recept k závodnému i k obvodnému lekárovi a kalkulujú s tým, že sa na ich

„figeľ" nepríde; ďalší robia zo seba hrdinov a predpísané liečivá jednoducho neberú. Tretí si robia zásobu na zlé časy a neuvedomujú si, že aj lieky majú záručnú lehotu.

Zachádzajú tak s liekmi, pretože ich nemusia platiť.

Sme jednou z mála krajín na svete, ktorá sa môže pochváliť touto vymoženosťou — ale to predsa nikomu nedáva právo na plytvanie. Pravda, predpísaný liek je zadarmo, ale zaplatiť sa musí. Zo štátnych, teda spoločných prostriedkov.

Koľko liekov sa zahadzuje, vyhadzuje a ničí, to sotva-kto zráta. Otázka, či rast spotreby liekov zodpovedá ich skutočnej potrebe, nebola zodpovedaná ani na sympóziu svetovej zdravotníckej organizácie v Oslo. Ale sonda, ktorú urobili v Anglicku a potom ju zovšeobecnili, naznačila, že len v Spojenom kráľovstve leží v domácich lekárničkách skoro za 16 miliónov dolárov liekov. Podobná situácia bude zaiste aj v našich domácnostiach.

U nás by sme po prepočte došli k ešte vyššiemu číslu. Svedkami našej rozmarnosti by mohli byť aj smetiari, ktorí nachádzajú v smetiakoch celé vedrá vyhodených liekov... A keď počujeme výzvu na šetrenie liekmi, zo všetkého najskôr upodozrievame lekárov, že nám nechcú alebo nesmú predpísať, čo si želáme.

Naše zdravotníctvo je napriek všetkým nedostatkom na vysokej úrovni. Keď príde choroba, nemusíme sa najskôr pozrieť do vrecka, či máme dosť na jej vyliečenie alebo drahú operáciu. Lieky neplatíme, — okrem tej koruny za recept, ktorá vyzerá skôr ako dobrovoľná almužna, ako poplatok.

Cena liekov pre pacienta nie je u nás — obrazne povedané — totožná s ich hodnotou. Dostala inú podobu. Lieky sú len výnimočne tovarom. Sú nádejou a zálohou na zdravie.

A o to starostlivejšie s nimi musíme hospodáriť!

F. ZDOBINA

PRAVDA, 27. novenber 1972, str. 4.

Súdruh
JOZEF KOBEL,
Partizánske

Štúdium v zahraničí

Napísali ste nám, že by ste radi študovali v zahraničí, ale na riaditeľstve školy Vám nevedeli dať informáciu o tom, v ktorých štátoch možno študovať a aké sú kritériá na záujemcov o zahraničné štúdium. Pýtate sa, či máte nejakú nádej dostať sa na takéto štúdium, keď Váš otec nie je organizovaný v KSČ.

Milý mladý priateľ! Pretože viacero Vašich vrstovníkov má podobné ciele a túžby ako Vy, rozhodli sme sa prostredníctvom Vás odpovedať všetkým.

Máme pocit, že otázku svojho štúdia nestavíate celkom správne. Nevyjadrili ste sa, ktorý odbor by ste chceli študovať, nemôžeme Vám dať preto ani konkrétnu odpoveď. Nemajte nám za zlé, ale Váš list na nás urobil taký dojem, že Vám ani tak nezáleží na tom, čo budete študovať, ako na tom, aby to bolo vonku. Človeku, ktorý chce študovať, musí byť predovšetkým jasné, čo, alebo aspoň o ktorý smer má záujem. Musí vedieť, k čomu má vzťah, ba vedieť si aj položiť otázku: Kde by som bol spoločnosti najviac na úžitok?

Isté je, že študovať v zahraničí je lákavé. Je v tom aj kus romantiky. Ale ak má niekto opravdivý záujem o štúdium, o konkrétnu vedu, potom mu je v podstate jedno, či získa kvalifikáciu doma alebo v zahraničí. Každý mladý človek by mal s čo najväčšou vážnosťou a zodpovednosťou pristupovať k štúdiu vôbec, a to ani nie tak kvôli sebe ako kvôli spoločnosti, ktorá mu to umožňuje a dáva na to svoje prostriedky.

Výmena študentov v rámci socialistických krajín má už dlhoročnú tradíciu. Uskutočňuje sa v podstate z dvoch hlavných hľadísk. Predovšetkým ide o prípravu odborných kádrov pre tie odvetvia, v ktorých v danom štáte nie sú optimálne podmienky. Preto študovať v zahraničí možno najmä tie odbory, o ktoré má náš štát konkrétny záujem. Druhým hlavným cieľom tejto výmeny je hlbšie poznávanie socialistických krajín, vytváranie predpokladov pre širšiu spoluprácu s nimi.

Na základe tu povedaného by nám niekto mohol „vyčítať" kde sú teda tie toľkokrát proklamované práva jednotlivca v socializme, keď jeho osobný záujem sa musí podriadiť záujmu spoločnosti?

Na margo iba toľko: Načo by bol našej spoločnosti taký absolvent vysokej školy, alebo odboru, ktorého znalosti by sa nemohli v praxi uplatniť? Okrem toho, iba na slovenské vysoké školy prijímame každoročne viac ako desaťtisíc nových poslucháčov. Niekoľko sto maturantov, absolventov prvých ročníkov, ako aj absolventov vysokých škôl odchádza na štúdium do zahraničia. Je pravdou, že o niektoré smery štúdia je u nás podstatne vyšší záujem, než je možné prijať. Treba si však uvedomiť, že prostriedkami spoločnosti nemožno plytvať, čiže nemôžeme pripraviť napríklad trikrát viac právnikov ako sme ich schopní zamestnať, a to už tobôž nie vtedy, keď nám chýbajú kádre v technických disciplínach.

Výber poslucháčov na vysoké školy je prísny. Tým viac to platí pre tých, ktorých vysielame na štúdium do zahraničia, pretože do určitej miery reprezentujú našu vlasť. Podmienky prijímacieho pokračovania na vysoké školy do zahraničia dostávajú riaditeľstvá stredných škôl od Ministerstva školstva SSR cez Krajské národné výbory každoročne v polovici decembra, teda až potom, keď sú známe smerné čísla v tom-ktorom odbore a štáte. Z tohto dôvodu Vás nemohli informovať na riaditeľstvo Vašej školy skôr a nemôžeme to urobiť zatiaľ ani my.

Prvým predpokladom ako sa dostať na zahraničné štúdium, je výborný prospech uchádzača. Posudzuje sa ale aj jeho správanie, celková angažovanosť v školskej i mimoškolskej práci, ako aj účasť a postoje rodičov pri budovaní socializmu. Členstvo otca či matky v KSČ nie je podmienkou pre to, aby niekto mohol študovať v zahraničí. Podotýkame, že v našej spoločnosti majú všetci statoční a čestní ľudia úplne rovnaké práva. Preto i Vy stavajte na sebal Ak máte seriózny záujem o niektorý odbor štúdia, pripravujte sa svedomite z príslušných predmetov. Prijímacie skúšky bývajú už vo februári, na našich vysokých školách, aby ti, ktorí sa nedostali na zahraničné štúdium, mali možnosť uchádzať sa doma. Skúšky sú z predmetov prislúchajúcich danému odboru a z jazyka štátu, v ktorom sa ten-ktorý odbor študuje, vyjmúc jazykov, ktoré sa na našich stredných školách nevyučujú. Podrobné informácie o možnostiach štúdia v zahraničí, ako aj prihlášky na štúdium poskytnú záujemcom riaditelia škôl v decembri.

Sme presvedčaní, že všetci mladí ľudia, ktorí majú dostatok dobrej vôle a schopností, sa v živote vždy uplatnia, najmä ak to všetko myslia vážne.

Vaša

Vedecký svetový názor v živote človeka (III.)

TRIEDNY, STRANÍCKY A REVOLUČNÝ

Nepriatelia často a radi obviňujú komunistov, že bojujú proti idealistickému svetovému názoru, že ho „vytláčajú" z vedomia ľudí a na jeho miesto „zasievajú" svoj materialistický svetový názor. Nepriatelia komunistov majú pravdu len v tom, že komunisti chcú skutočne pomôcť všetkým ľuďom k tomu, aby si o s v o j i l i marxisticko-leninský svetový názor. A to práve preto, aby pracujúci pochopili zmysel dejín, i zmysel svojho vlastného života.

Naši nepriatelia nemajú však pravdu v tom, keď náš marxisticko-leninský svetový názor porovnávajú, čo do kvality a obsahu so svojím, a úplne smiešne je porovnávať ho s vierou.

Náš vedecký svetový názor nevznikol ani náhodou a ani zo dňa na deň. On je dedičom všetkého pokrokového, čo ľudstvo vo svojom vývoji, do jeho vzniku, v tejto oblasti vytvorilo. V polovici 19. storočia v rozvinutých krajinách, najmä v Anglicku a Francúzsku definitívne zvíťazil kapitalizmus. Buržoázia sa stala suverénnou vládkyňou. Zmenila síce formy vládnutia i vykorisťovania, ale neodstránila triedne rozpory vo vnútri spoločnosti. Celkom jasne sa sformovali dve protikladné spoločenské triedy — buržoázia a proletariát — s úplne odlišnými sociálnymi záujmami. Buržoázia mala svoj svetový názor, svoju ideológiu, teda moc hmotnú i duchovnú. Proletariát nemal nič, len okovy ekonomického a duchovného vykorisťovania. Zúfalá situácia ho viedla do boja za zrušenie svojho neznesiteľného postavenia. Živelný boj proletariátu za svoje práva nebol úspešný, lebo mu chýbal program a organizácia, ktorá by tento boj za uskutočnenie programu viedla.

Karol Marx a Fridrich Engels, ako veľkí mysliteľia tej doby, sa podujali vypracovať pre robotnícku triedu, a nakoniec pre všetky pracujúce a utláčané vrstvy, ucelený program v podobe vedeckého svetového názoru. Využili pritom vodu a všetky dovtedajšie kultúrne hodnoty. Pri analýze kapitalistickej spoločnosti zistili protikladné sily a vedecky zdôvodnili budúcnosť proletariátu, ako hlavnej hybnej sily dejinného vývoja v budúcich epochách. Preto tento svetový názor vyjadruje triedne záujmy robotníckej triedy a pomáha pri uskutočňovaní socialistických a komunistických premien.

Ide o premenu sveta

Marxizmus-leninizmus ako vedecký svetový názor, má tri súčasti: filozofickú, ekonomickú a vedecko-komunistickú. Nebol však vytvorený len preto, aby objasňoval podstatné stránky života. Jeho hlavným poslaním a zmyslom bola a je koncepcia p r e m e n y sveta, návod na p r a k t i c k ú činnosť. Marx to vyjadril jednoducho tak, že doteraz filozofi svet len vysvetľovali, ide však o to, zmeniť svet. Hlavnou hybnou silou dejín sú ľudové masy, výrobcovia a tvorcovia materiálnych i duchovných hodnôt. Zásluhou marxizmu-leninizmu je to, že objavil tú novodobú dejinnú silu, ktorou je r o b o t n í c k a trieda, v e d e n á pevne organizovanou a svetonázorovo jednotnou organizáciou — komunistickou stranou. V tomto zmysle je náš vedecký svetový názor stranícky a triedny.

Triedny a stranícky charakter nášho svetového názoru znamená to, že teoreticky formuluje a vyjadruje záujmy robotníckej triedy, vytvára taký koncepciu sveta, ktorá by sa stala skutočným návodom na praktické socialistické premeny.

Zastávať však dôsledne triedny a stranícky prístup, t. j. vyjadrovať, obhajovať a do praxe presadzovať záujmy robotníckej triedy, znamená uskutočňovať ten najpokrokovejší socialistický vývoj. Záujmy a potreby robotníckej triedy podľa nášho presvedčenia, nie sú v rozpore so záujmami a potrebami triedy družstevných roľníkov, ani potrieb pracujúcej inteligencie. Robotnícka trieda je spojená s rozvojom najpokrokovejšou a najdynamickejšou zložkou spoločenskej činnosti — s priemyselnou veľkovýrobou. V tejto výrobe sa produkujú čoraz modernejšie hmotné podmienky života pre všetky triedy a vrstvy spoločnosti, na ktorých sa potom rozvíja aj kultúrny a spoločenský život.

Triedny a stranícky princíp nášho svetového názoru vyjadruje perspektívu, je teda optimistický, lebo dáva ľuďom konkrétny zmysel života tu na Zemi. Reči o nadtriednosti buržoázneho svetového názoru sú veľkým podvodom. To isté platí i o tvrdení buržoáznych propagandistov, že ich svetový názor sa zaoberá „čistou vedou", a že sa nemieša do ideológie a politiky. Na príklade rozporov súčasného imperialistického sveta si každý občan môže denne konfrontovať hlavné propagandistické tvrdenie so skutočnosťou. Nielen vo Vietname, v Severnom Írsku, ale aj v samotných Spojených štátoch severoamerických sa uplatňuje nemilosrdne tvrdá triedna buržoázno-nacionalistická imperialistická politika, ktorá je verným vyjadrením buržoázneho svetového názoru.

Návod na praktickú činnosť

Ak náš vedecký svetový názor akceptuje ako základné poučky vedúcu úlohu robotníckej triedy v spoločnosti a vedúcu úlohu komunistickej strany, to neznamená, že nepočíta s vývojom. Práve naopak. Jeho ďalšou podstatnou stránkou je, že je r e v o l u č n ý a a k t í v n y. Ak buržoázny svetový názor hlása posvätnosť súkromného vlastníctva, vlády buržoázie, teda kapitalistického spoločenského poriadku, tak náš marxisticko-leninský svetový názor jednoznačne vedecky dokazuje, že len robotnícka trieda, vedená komunistickou stranou, môže dosiahnuť l i k v i d á c i u a k e j k o ľ v e k t r i e d n e j n a d v l á d y.

Čo sme napísali doteraz, naznačuje, že vedecký, marxistic-

ko-leninský svetový názor nie je ani náboženstvom, ani dogmou. Podstatné, najmä pre pracujúceho človeka je jeho pochopenie a vnútorné ľudské prijatie a najmä uskutočňovanie činov v súlade s naším svetovým názorom.

Pri výchove k vedeckému svetovému názoru sa, pochopiteľne, nemôžeme obmedzovať len na filozofické otázky. Nazasahuje len vonkajší svet, ktorý obklopuje človeka. Obracia sa i na človeka samotného, na jeho vnútorný svet, na jeho city, životné postoje a na jeho psychiku. Je veľmi pomýlený a nebezpečný názor, podľa ktorého sa má socializmus starať o hmotný blahobyt človeka a o jeho spásu duše sa vraj majú zaujímať „kvalifikovaní" duchovní pastieri. My sme si však v predchádzajúcej úvahe dokázali, že vedomie odráža hmotný svet a spätne naň vplýva. Tento vzájomný vzťah hmotného a duchovného sveta a života človeka nemožno umelo roztrhnúť. Naša spoločnosť v záujme svojho slobodného rozvoja a šťastného života každého občana to nemôže ani pripustiť. Tým sme si aspoň stručne odpovedali na otázku, či veriť, alebo neveriť, ale hlavne, čomu veriť. Nakoniec, veď každý náš súdny čitateľ má dostatok rukolapných dôkazov z vlastného života a prostredia, v ktorom pôsobí, aby si vedel urobiť i vlastné vývody o otázkach, ktoré sme tu mohli naznačiť.

Na budúce budeme hovoriť o tom, či je svet poznateľný.

Štefan PALUDA

ROĽNÍCKE NOVINY, 29. novembra 1972, str. 4.

Hospodárska spolupráca na našom kontinente

Obchod vzájomne Európy

RASTIE OBCHOD MEDZI SOCIALISTICKÝMI A KAPITALISTICKÝMI ŠTÁTMI

V HOSPODÁRSKYCH stykoch medzi európskymi socialistickými a kapitalistickými krajinami nastali v posledných rokoch podstatné presuny. Britský „Financial Times" nedávno uviedol, že sa „vzájomná obchodná výmena zvýšila viacej ako dva razy". Rozbor v sovietskom mesačníku „Meždunarodnaja žizň" hovorí o raste väčšom ako 2,5-krát. Obrat tovaru medzi európskymi socialistickými krajinami a kapitalistickými štátmi — ako to potvrdzujú najnovšie zverejnené štatistiky — značne predstihuje tempo celosvetového obchodu, čím sa napríklad podiel Európy na svetovom obchodnom obrate zväčšil v rokoch 1960—1970 z 51,4 percenta na 55,4 percenta. Objem obchodu medzi európskym Východom a Západom však ešte nezodpovedá existujúcim možnostiam. Diskriminačné opatrenia a colné prekážky uplatňované kapitalistickými krajinami brzdia rozvoj obchodu a majú na jeho štruktúru nepriaznivý vplyv.

VZNIKLÁ STRUKTÚRA obchodu socialistických štátov s ich západoeurópskymi partnermi sa vyznačuje vysokým podielom surovín a potravín v ich vývoze (viacej ako 50 percent) a relatívne nízkym podielom strojov a zariadenia (asi 19 percent vývozu). V dovoze socialistických krajín prevládajú zasa stroje, zariadenia a dopravné prostriedky. Preto sa socialistické krajiny snažia zvýšiť efektívnosť obchodu s kapitalistickými krajinami a zlepšiť jeho tovarovú štruktúru.

MESAČNÍK „Meždunarodnaja žizň" konštatuje, že vzájomný obchod obidvoch skupín štátov prebieha väčšinou na základe dlhodobých obchodných dohôd. Počet takýchto dohôd sa zväčšil od roku 1960 z 23 na 92, čiže na štvornásobok. V poslednom čase sa začínajú rozvíjať aj iné formy hospodárskej spolupráce, najmä výrobné. Taká výrobná kooperácia sa dátuje od polovice šesťdesiatych rokov. Dosiaľ bolo v jej rámci uzatvorených — ako odhadla moskovská „Pravda" — viacej ako štyristo dohôd.

AKÉ SÚ FORMY tejto výrobnej kooperácie? Najjednoduchšou formou je výroba na podklade získanej licencie. Podnik, ktorý licenciu kupuje, platí za ňu dodávkami produkovaných výrobkov alebo čiastočne dodávkami a podielom na zisku dosiahnutom z realizácie výrobkov. V tejto súvislosti možno uviesť príklad dohody medzi Rumunskom a francúzskou automobilkou „Renault". Za licenciu a dodávku časti zariadenia na výrobu osobných automobilov dodáva Rumunsko do Francúzska rýchlostné prevodovky. Inou formou výrobnej spolupráce sú dodávky výrobkov podľa technických požiadaviek alebo podmienok kupujúceho. Ďalšia forma výrobnej kooperácie je založená na prostej či komplexnej výrobnej špecializácii, uskutočňovanej prostredníctvom vzájomných dodávok kompletujúcich častí alebo finálnych výrobkov. Ide o jednu z najprogresívnejších foriem spolupráce, lebo umožňuje optimalizáciou výroby podstatne znižovať výrobné náklady a zvyšovať kvalitu a technickú úroveň výrobkov.

NA DOKRESLENIE niekoľko príkladov z praxe tejto výrobnej kooperácie: v rámci dohody medzi britskou firmou „Steel Founders and Engineers" a poľským podnikom zahraničného obchodu „Polimex" o produkcii 35-tonových automobilových žeriavov vyrába každý partner určité diely a súčasti a tie dodáva druhému partnerovi ku kompletizácii a montáži. Podobná dohoda jestvuje medzi maďarskými a talianskymi podnikmi na výrobu ložísk. Dochádza aj ku kooperácii socialistických a kapitalistických krajín pri dodávkach kompletného zariadenia do tretích krajín. Poľský „Polimex spolupracuje napríklad s dvoma francúzskymi spoločnosťami pri stavbe závodu na dusíkaté hnojivá v Indii a závodu na sódu v Turecku. Maďarský elektrotechnický podnik „Ganz" kooperuje s talianskou firmou „Fiat Grandi Motori" pri spoločných dodávkach zariadenia plynoturbínových elektrární do tretích krajín; Taliansko dodáva plynové turbíny a Maďarsko generátory a príslušenstvo.

NOVOU FORMOU výrobnej spolupráce je kooperácia, pri ktorej jeden partner dodáva druhému zariadenie a technológiu a získava za to výrobky produkované na tomto zariadení. Ako príklad možno uviesť dohodu niekoľkých rumunských podnikov s holandskou spoločnosťou „Voscamp en Vrijland", ktorá poskytuje Rumunsku zariadenie pre výstavbu mechanizovaných skleníkov a technickú pomoc. Za to dostáva Holandsko ako protihodnotu produkciu vypestovanú v týchto skleníkoch.

VÝROBNÁ KOOPERÁCIA medzi východnou a západnou Európou sa týka rozných dôležitých odvetví, ako strojárenstva, výroby kovoobrábacích strojov, elektronického, chemického a iného priemyslu. Maďarsko malo napríklad vlani s kapitalistickými firmami 150 dohôd, z ktorých 75 percent bolo z odvetvia strojárenského, 15 percent chemického priemyslu, 6 percent poľnohospodárstva a 3 percentá v ľahkom priemysle. Pripravovaná celoeurópska konferencia o bezpečnosti a spolupráci mala by dať nový impulz tomuto sľubne sa vyvíjajúcemu rozvoju hospodárskej a vedeckotechnickej spolupráce medzi kapitalistickými a socialistickými krajinami. Socialistické krajiny majú o takúto spoluprácu záujem, ak by táto brala do úvahy záujem všetkých európskych národov.

(s)

Zamýšľame sa nad závermi ideologického pléna ÚV KSČ

Boj nazvaný ideologická diverzia (1.)

Špecifická forma triedneho boja

ŠTEFAN DAŠKO

Existuje názov — ideologická diverzia. Zbytočne by ste ho však hľadali vo Filozofickom slovníku z roku 1956, v Príručnom náučnom slovníku z roku 1963, či v Slovníku cudzích slov z roku 1966. Domnievam sa, že to nie je náhoda, ale iba odraz skutočnosti a stanovísk, ktoré u nás v nemalej miere pôsobili pred rokom 1968. Na ideologickom fronte jedna strana prerušila paľbu, žiaľ, naša, kým nepriateľská veľmi premyslene a cieľavedome pripravovala ofenzívu, ktorá nás mala prekvapiť a zaskočiť v ideologickej sfére, čo sa jej aj v nemalej miere v roku 1968 podarilo.

Vo vojne zbraní hrá nemalú úlohu špionáž, záškodníctvo, diverzia a psychologické pôsobenie na nepriateľa. V ideologickej oblasti podobné úlohy preberá — **ideologická diverzia.**

Poučili sme sa, že **ideologická diverzia je špecifická forma triedneho boja charakterizovaného rafinovanými metódami pôsobenia na občanov socialistických krajín. Používa psychologické emocionálne ovplyvňovanie za pomoci klamstva, polopravd, dezinformácie, zveličovania a skresľovania súvislostí. Ideologická diverzia sa uchyľuje k nelegálnym alebo polonelegálnym formám pôsobenia, nevyhýba sa provokáciám, využíva rôzne spoločenské, rasové, náboženské, nacionálne či generačné predsudky. Podstatou jej boja je pôsobenie v zázemí protivníka.** Od iných druhov ideologického boja odlišuje sa tým, že sa stala jedným z dôležitých úsekov činnosti nepriateľských rozviedok, bezpečnostných a spravodajských zložiek, popri ich klasickej forme činnosti.

Príprava na aktívnu ideologickú diverznú činnosť voči socialistickým krajinám začala sa v období, keď sa imperializmus a jeho antikomunistickí ideológovia presvedčili, že k zmene socialistického zriadenia v socialistických krajinách nedôjde ani za pomoci atómových kanónov, ani najmodernejších rakiet, ale ani „zatlačovaním komunizmu" či „balansovaním na pokraji vojny..."

Veď ť nie je ani tak dávno, čo pán F. J. Strauss, bývalý minister vojny NSR, vyhlasoval na manifestácii CDU v Hollfelde v NSR, že „žijeme v technickom veku, v ktorom spojené sily našich spojencov stačia na to, aby Sovietsky zväz bol vyškrtnutý z mapy..." Predpovede nevyšli, a tak o pár rokov neskoršie spolkový kancelár K. G. Kiesinger v časopise Aussenpolitik č. 11 z roku 1962 už upustil od prejavov z pozície sily, ale zameral svoju pozornosť na inú formu boja. Bez kanónov, tankov a rakiet. Podľa neho do socialistického tábora treba „...obratným spôsobom pašovať naše myšlienky, a to psychologicky, všetkými prostriedkami modernej propagandy..."

Čo moderná propaganda v slovníku antikomunizmu znamenala a znamená, máme ešte v živej pamäti z nedávnych rokov a presvedčujeme sa o tom aj teraz. Ide o protisocialistické pôsobenie v západnej tlači, rozhlase, televízii a vo filme, či v rôznych inštitúciách kultúrnych a ideových... Bolo by nesprávne hovoriť v minulom čase. Upozornil na to aj s. Vasil Biľak na októbrovom pléne ÚV KSČ.

„Denne zaplavujú éter i stránky najrozličnejších tlačovín obrovským prúdom ohováračiek a klamstiev s cieľom znemožniť pracujúcim správnu orientáciu, odpútať ich pozornosť od naliehavých sociálnych problémov a revolučného zápasu. Sami sme sa v krízovom období presvedčili, ako sa dajú zneužiť hromadné oznamovacie prostriedky v ideologickom boji proti socializmu, hoci aj pod rúškom domnelého zlepšovania socializmu a propagovania akýchsi nových socialistických modelov, ktoré majú v skutočnosti svoj podiel v dielňach antikomunistických centrál... Kým socializmus sa snaží využiť poznatky modernej vedy v záujme pokroku, imperialistické sily ich zneužívajú na svoje reakčné politické ciele..."

Zámerná pštrosia politika

Zatiaľ čo v rokoch pred januárom 1968 antikomunistickí majstri hľadali rozmanité cesty ako sa čo najlepšie zblížiť so socialistickými krajinami v záujme toho, „aby bolo možné narušiť medzinárodnú organizáciu svetovej komunistickej ríše a zlikvidovať ju vnútri...", v našich radoch sa našli ochotní apologéti antikomunizmu, ktorí do roku 1968 písali a hovorili o antikomunizme a jeho formách v náznakoch a inotajoch, ale v roku 1968 vystúpili verejne na jeho obhajobu. Nie je náhodné, že práve časopis Reportér vo svojom 23. čísle z roku 1968 začal sa „do hĺbky" zaoberať aj otázkou ideologickej diverzie a obhajovať ju. Lebo vraj „Nie je nijaký rozumný dôvod v oblasti svetonázorovej a európskej mocenskej situácie prezentovať naše udalosti ako ukážku zosilňujúcej sa »ideologickej diverzie« imperializmu, pokiaľ by neboli poruke zaujímavé dôkazy o tom, že sme sa za posledných päť mesiacov stali sami imperialistickou mocnosťou... Téza »ideologickej diverzie« je výrazom obáv otvoreného dialógu, je výrazom neviery v socializmus, návodom na uzatvorenie sa..." Toľko Reportér.

Keď už Slobodná Európa od rána do noci nerušene vysielala pre Československo skresľované a upravované informácie z prvej ruky, keď úrady, inštitúcie, ale aj významní hospodárski a politickí pracovníci dostávali na adresy domov a na pracoviská balíky kníh a protisocialistických tlačív, keď nemá vlastná tlač, rozhlas a televízia za peniaze socialistického zriadenia napádali jeho podstatu, vtedy sme si mohli prečítať v Politike tiež zaujímavé názory na ideologickú diverziu: „...reakcia zľava používa ako ťažký kaliber tvrdenia, že naše oznamovacie prostriedky sú nástrojom buržoáznej ideologickej diverzie, že dokonca buržoázna ideológia ovláda všetky kanály, aby sa k nám mohla dostať..."

Čo bolo nerušené vysielanie Slobodnej Európy? Čo znamenalo nekontrolovateľné zasielanie protisocialistických kníh a časopisov? Čo bolo špeciálne vysielanie pre Československo v rakúskej aj západonemeckej televízii — ak nie forma ideologickej diverzie? Lenže v tom čase už pravicové a antisocialistické sily pracovali naplno. Všemožne sa snažili maskovať rozličné antikomunistické prejavy u nás, videli a počuli iba to, čo im vyhovovalo. K politickému chaosu a dezinformácii prispel svojím podielom aj článok v istom denníku zo 6. júna 1968, ktorého zverejnenie presadili pravicovo a antisocialisticky orientovaní redaktori. Autor článku okrem iného tvrdil, že „...predtým sa ako jedno z najväčších obvinení používal výraz ideologická diverzia. Domnievam sa, že ideologickú diverziu prakticky uskutočňovali tí, ktorí pod hlasno vykrikovanými heslami absolútnej ortodoxnosti a neúchylnosti potláčali myšlienkový a civilizačný pokrok v našej krajine..."

Všetku lož, nepravdu a zastieranie pravej podstaty ideologického boja a ideologickej diverzie v celej svojej nahote odhalili letné mesiace 1968, kedy už pravicové a protisocialistické sily nemuseli zastierať svoje názory, ale proklamovali ich verejne a bez obáv. Či už v pamflete 2000 slov, alebo v rezolúciách a uzneseniach rozličných pochybných novovzniknutých spolkov a organizácií.

Skúsenosti z roku 1956 v Maďarsku a roku 1968 v Československu boli pre nás ponaučením, že antikomunizmus a ideologická diverzia nie sú výmysly, ani rozprávky, ani falošná predstava, ale skutočnosť vyplývajúca z ostrého triedneho boja dvoch antagonistických spoločenských systémov.

(Pokračovanie)

Stavajme, ale rozvážne

Investičná výstavba a problémy s ňou spojené sú stále stredobodom pozornosti našej hospodárskej praxe. Ide o otázky vyplývajúce už z vlastnej podstaty a charakteru investičnej výstavby, ktorá má veľmi dôležité miesto v reprodukčnom procese.

Na Slovensku máme v tejto päťročnici dosiahnuť v porovnaní s rokom 1970 vzrast výroby o 70—72 percent. Podobný, o niečo miernejší je úloha v ťažkom priemysle, kde sa očakáva zvýšenie o 51 percent, v chemickom a spotrebnom priemysle o 92 percent. Dosiahnuť takýto rast nie je možné iba intenzívnym rozvojom, teda drobnými racionalizačnými opatreniami, modernizáciou a podobne. Nezaobídeme sa bez ďalšieho rozširovania výrobných kapacít, pochopiteľne, v únosnom množstve.

Na Ministerstve priemyslu SSR venujú otázke investičnej výstavby sústavnú pozornosť. V päťročnici majú k dispozícii 27 miliárd korún na rozširovanie a modernizáciu výroby. Začať z nich preinvestovali osemsto osem miliárd. V tomto roku zabezpečujú celkove 153 významných stavieb. Z ich pripadá 60 na chemický priemysel a 103 na priemysel spotrebný. Hodno spomenúť, že v odvetví chémie je 15 a v spotrebnom priemysle 10 stavieb v pláne záväzných ukazovateľov, ktoré by nijako „predlžovačky" termínov odovzdania nemali obrnaziť. Podobne je to aj s ďalšími 63 stavbami, posudzovanými centrálne. Situácia je komplikovanejšia v prípade tých kapacít, ktorých rozpočtové náklady presahujú jeden a pol milióna korún.

Tak ako v iných rezortoch aj tu zápasia s včasným odovzdávaním stavieb. Súboj so stavbármi v mnohých prípadoch začať prehrávajú, takže ako napovedajú predbežné údaje, plán v stavebnej časti sa nesplní. Meškajú výstavba IV. etapy v Dunaji Ša'a, v plnej prevádzke už mal byť komplex v CHZWP v Novákoch a energoblok v púchovských Gumárňach. V Slovnafte sa oneskoruje výroba polypropylénu, ale i ďalšie. Niekde má meškanie objektívnu príčinu, inde nesú plnú zodpovednosť stavebné organizácie.

Obráťme však kartu a vymeňme tienistú stranu za svetlejšiu. Čo prinesú najbližšie roky v tomto rezorte? Jedným z cieľov je dobudovať petrochemický komplex v Slovnafte, rozvíjať výrobu v textilnom priemysle, pre ktorý sa buduje vlnársky kombinát v Čadci a pletiarsky vo Vranove. Dosiaľ sme nemali dostatočné kapacity na spracovanie drevnej hmoty. Aj tento problém sa riešl výstavbou nového kombinátu v Pezinku, Sabinove a o výrobu drevovláknitých dosák sa rozšíri Ďubľna vo Zvolene. Nové komplexy pribudnú celulózo-papierenskému priemyslu. Tu však treba doterajšiu výrobu zrekonštruovať vzhľadom na nepríjemnosti, ktoré spôsobuje našim vodným tokom. Rekonštruovať sa bude Ďubľna v Harmanci a v Ružomberku už zavádzajú zariadenie na čistenie odpadových vôd.

Spomenuli sme iba niektoré dôležité stavby. Nestavajú sa však len tieto, ale mnohé ďalšie, ktorými sa zvýšia základné fondy slovenských závodov riadených Ministerstvom priemyslu SSR takmer o polovicu v porovnaní s rokom 1970.

Otvoreným problémom stále ostáva predprojektová príprava a tiež aj vlastná projektová príprava, na ktorej pracujú viacerú organizácie. Nie je predsa možné, aby sa prijímali projekty s presne stanovenými rozpočtovými nákladmi, a tieto náklady sa potom po priamej realizácii stavby podstatne „zdvihnú". Sú tu i ďalšie problémy, s ktorými sa treba čo najrýchlejšie vyrovnať. Veď roky päťročnice ubiehajú prirýchlo a veľa času na rozmýšľanie nezostáva.

RUŽENA WAGNEROVÁ

Dobrý deň, Kleopatra!

Keď sa človek narodí, dostane cumeľ a meno. Pokiaľ je známe, z cumľa má omnoho väčšiu radosť: to potvrdia aj vedci. Je to trocha trápne, pretože cumeľ je prízemná a prozaická vec, zatiaľ čo do mena možno vložiť tvorivú fantáziu. Napriek tomu, keby ste novonarodeniatku zobrali meno, nevenuje vám ani pohľad, no ak mu z úst vytiahnete cumeľ, daruje vám taká symfóniu plaču, až váš sused na múre dolámе metlu.

Tento krátky úvod je expozíciou k pomerne jednoduchej veci. Totiž, k móde dávať novonarodeniatkam cudzie krstné mená, takrečeno z celého sveta. V matrikách sa len tak hmýria Yvetty, Shirleie, Yvonny a ďalšie, pri ktorých naše Márie, Evy a Kataríny blednú závisťou. Skrátka je evidentné, že ide o import mien, za ktorý, na šťastie, nemusíme platiť frankami, librami a dolármi.

Ale čo je to platné, v tomto importe podaktorí naši spolubližní nachádzajú veľký kus čara. Veď len si predstavte, aké by to bolo pôsobivé, keby sa mladá pôvabná žena 25 rokov po narodení predstavila: som Ramona Carmen Črpáková, alebo: volám sa Dolores del Rio del Brindza, prípadne by ukázala občiansky preukaz, v ktorom by bolo doslovne napísané: Kleopatra Sládkovičová z Detvy. Ešte šťastie, že v matrikách rozumne uvažujú a podľa predpisu príliš veľké výstrednosti — niekedy skutočne takmer neuveriteľné, — ktoré žiadajú rodičia, nie sú ochotní zaregistrovať.

Ale prosím, nič v zlom, chcem iba povedať, že človek má zachovávať mieru a nemal by byť bez uváženia pestovať akýsi nový druh fetišizmu: zbožňovať všetko, čo pochádza z cudziny. Pretože, plavovlasá Dolores del Rio del Oštiepok, alebo 109-kilová Manon Lescaut Záhradníková by mohli vybočovať z ľudských predstáv a logiky.

Nedá sa však nič robiť: človek musí držať krok s modernosťou a s módou. Kvôli tomu sa priam hanbím, že mám také meno. Verte, keby som sa znova narodil a mohol by som o sebe voľne rozhodovať, počkal by som dva roky, kým sa naučím rozprávať a povedal by som matrikárovi chladnokrvne: Zapíšte, súdruh, že sa volám Caesar Winettou Lečko. A konečne by som bol moderný.

TOMÁŠ LEČKO

VEČER, 27. novembra 1972, str. 2.

V poslednej chvíli

Pracovníci SBD pri VSŽ sa rozhodli, že si urobia trojdňový zájazd do Poľska. Chceli si pozrieť Zakopané a Krakov. Svoju objednávku odniesli 1. novembra do Tatratouru. Druhého im zájazd potvrdili.

Ako to už býva, na zájazd do zahraničia, aj keď iba na tri dni, treba si všeličo pripraviť. Aj 35 pracovníkov SBD si vybavilo dovolenky, vymenilo peniaze a pokúpilo, čo bolo treba.

Na zájazd sa malo ísť 24. novembra ráno o 6. hodine. Dňa 22. novembra napoludnie však oznámili z Tatratouru, že sa zájazd neuskutoční. Vraj poľský partner nesúhlasí.

Nevieme, kedy začali v Tatratoure vybavovať zájazd pre pracovníkov SBD, že sa o zápornom výsledku dozvedeli iba päť minút pred dvanástou, rozhodne to však dôveru v ich služby nezvyšuje. Navyše, pracovníčka Tatratouru, ktorá túto neradostnú správu vedeniu SBD oznamovala, namiesto ospravedlňujúcich slov, ako by sa to bolo patrilo, nešetrila svoju výrečnosť a nakoniec pred ukončením rozhovoru zložila slúchadlo.

Dúfame, že vedenie Tatratouru svojej pracovníčke vysvetlí, že takýmto konaním sa zákazníci nezískavajú. Alebo ich majú v tomto nesezónnom období tak veľa?

VEČERNÍK, 27. novembra 1972, str. 4.

Uznanie a ocenenie za pomoc

Budú z nich vojaci

Bratislava (ai) — Vojensky jednotne a mužno odpovedali na pozdrav rektora školy študenti SVŠT — účastníci školenia na Vojenskej katedre. Stáli v dobre vyrovnaných radoch v areáli katedry v kasárňach 1. mája uplynulý piatok. Privítali spoločne s veliteľsko-pedagogickým zborom a občianskymi pracovníkmi vzácnych hostí na čele s rektorom SVŠT prof. Ing. Antonom Blažejom, DrSc. Členov Vedeckej rady, predstaviteľa velenia sovietskych vojsk v Bratislave plk. V. F. Jakimova a ďalších.

Náčelník vojenskej katedry plk. Ján Jergenc prečítal príkaz ministra školstva SSR, ktorý charakterizuje vývoj vojenských katedier od roku 1952, podiel vysokých škôl na príprave veliteľských a odborných kádrov našej armády. Súčasne konštatoval, že vojenské katedry splnili rad významných a náročných úloh a vyslovil uznanie za ich splnenie. Ocenil tiež pomoc územných stranických a štátnych orgánov a zdôraznil úlohy, vyplývajúce z realizácie línie XIV. zjazdu KSČ, predovšetkým v oblasti výchovy v duchu socialistického vlastenectva a internacionalizmu, bojovej družby s armádami štátov Varšavskej zmluvy na čele so Sovietskou armádou.

„Čo je s vodou...?"

Presne takouto otázkou nás oslovili viacerí občania zo sídliska Záluhy II, ktorí od piatka pre poruchu na vodovodnej sieti zostali bez kvapky vody v byte. Vlastne — v nedeľu im prišli na pomoc cisterny s vodou, ale včera po práci nevideli ani jedno takéto túžobne očakávané vozidlo. Prečo v kohútikoch vyschlo a čo je s rozvozom? — opýtali sme sa technického námestníka Vodární a kanalizácií Jozefa Trandžíka.

— Porucha je na potrubí, ktoré je však ešte v záručnej lehote, čiže je to vec dodávateľa — pracovníkov Pozemných stavieb. Poslali sme im telegram, aby to opravili, avšak viem, že včera ešte nikto nič neurobil. Dovoz pitnej vody objednal ObNV IV. Či boli aj včera — to ešte neviem...

* * *

Včera vozidlá s pitnou vodou v Záluhách boli. Sám tam bývam, ešte som inštruoval vodičov, aby išli aj k nižším činžiakom. Takto tam stáli do osemnástej hodiny, keďže nik s nádobou už neprichádzal — poslal som ich domov. Dve vozidlá stačia — išli tam aj dnes — informuje o rozvoze vody dispečer Technických služieb Július Farkaš. Tak či tak, nedozvedeli sme sa, kedy bude mokro aj vo vodovodných kohútikoch.

-tc-

„Dvojka" opäť pracuje

Zvýšiť pracovnú disciplínu ○ Prísnejší postih za priestupky ○ Možno by pomohli občianske hliadky ○ Nikto nesmie byť ľahostajný

V tomto období poslanci národných výborov na pohovoroch s občanmi hodnotia svoju prácu. Vzájomne porovnávajú splnenie predsavzatí a povinností, ako ich zakotvili vo volebných programoch.

Obvodný národný výbor Bratislava II. si dal za povinnosť v čo najširšom meradle bojovať proti trestnej činnosti i porušovaniu verejného poriadku, výstavby a proti iným nešvárom, ktoré sú brzdou pri upevňovaní a

ROZVÍJANÍ CHARAKTERU

socialistického človeka.

O týchto veciach sa hovorilo aj na aktíve, na ktorom sa zúčastnil široký okruh funkcionárov, poslancov, zástupcov občianskych výborov, domových správ bytových družstiev, spoločenských organizácií, vedúcich pohostinstiev v obvode a iných orgánov a organizácií. Po analýze súčasného stavu, ktorú podal hlavný referát v bohatej a konkrétnej diskusii zhodne skonštatovali, že v obvode sa za rok od volieb urobilo veľa, no rozhodne treba vykonať oveľa viac.

PRANIEROVALI CHULIGÁNSTVO

spojené s večernou kanonádou „delobuchov" a nemiestne správanie sa niektorých mladých ľudí. Stredobodom pozornosti aktívu bola problematika pracovnej disciplíny. Samotní vedúci pohostinstiev upozorňovali na návštevnosť v pracovnom čase, pomôcť si však sami nemôžu. Kritika sa zamerala aj na čistotu prostredia obvodu. Aktív apeloval na používateľov bytov, ktorí nesú najväčšiu vinu na zapapierovaní a znečisťovaní okolia domov, v ktorých žijú. Dosť má čo napravať aj bytový podnik, aby splnil svoje povinnosti vyplývajúce preň z domového poriadku. Žiada sa najmä zatváranie domových (schodištných) dverí, častejšie a dôkladnejšie prehliadky technického vybavenia bytov a v neposlednom rade aj častejší styk s používateľmi bytov.

Alkoholizmus a nedodržiavanie zákonných ustanovení najmä o zákaze podávania alkoholu mladistvým a podnapitým boli tiež na pretrase.

VÝSLEDKOM BILANCIE

všetkých týchto nedostatkov od ničenia zelene až po trestné činy bola požiadavka sprísniť postih za ne.

V stanovisku prijatom na záver aktívu potvrdzujú účastníci, že sa treba dať do práce v tomto novom duchu. Odporúčajú zodpovedným orgánom zvýšiť prísnosť a kontrolu nad dodržiavaním socialistickej zákonnosti a správnou aplikáciou právnych noriem. No nielen represívne, ale aj výchovne treba pôsobiť na občanov prostredníctvom občianskych výborov, spoločenských i hospodárskych organizácií. Treba vytvárať občianske hliadky s úlohou sledovať a

KONTROLOVAŤ DODRŽIAVANIE ŠTATÚTU

všeobecnej čistoty v obvode, poriadok na verejných priestranstvách, v okolí pohostinstiev, obchodov i trhovísk a všímať si aj slušnosť predajcov.

Socialistický zväz mládeže a jeho Pionierska organizácia by mali vytvárať mládežnícke hliadky, ktoré budú sledovať, ako využíva mládež voľný čas, ako udržiava poriadok na verejných priestranstvách a na mládežníckych podujatiach.

ÚČASTNÍCI AKTÍVU VYHLÁSILI,

že oni sami sa zo všetkých síl vynasnažia byť príkladom dodržiavania poriadku, čistoty a disciplíny. Vyzývajú všetky orgány a organizácie a občanov v obvode, aby sa v tejto oblasti sústavne angažovali, pretože nezáujem a ľahostajnosť voči veciam verejným je aj ich osobnou škodou, morálne i materiálne poškodzuje všetkých občanov, celú našu socialistickú spoločnosť.

Dr. JÁN DUGOVIČ,

predseda komisie pre ochranu verejného poriadku pri ObNV II

NEČAKANÝ OBRAT

vo vývoji absencie pre nemoc a úrazy v našom meste

Neoplatí sa, veru, hrať sa na proroka. Pred niekoľkými týždňami sme sa pri posedení nad príslušným rozborom spolu s autorkou tejto úvahy zhodovali v tom, že stúpajúci hladiny absencie pre nemoc a úrazy v lete, po skončení III. štvrťroku je tu ďalší rozbor a spolu s ním ako na dlani skutočnosť už menej potešiteľná: absencia v našich podnikoch a závodoch ide od augusta z mesiaca na mesiac pomaly hore, náš okres je už nad krajským, ba i celookresným priemerom.

ODKIAĽ SA ZOBRAL TAKÝ SKOK,

poviete si, veď predsa v júli... Vskutku, vtedy ešte napríklad vývoj samotnej nemocnosti bol veľmi priaznivý. Ale rýchlo sa striedajú za „studené vlny" s krátkodobým oteplením prilietli zo severa zvýšený počet ochorení na horné cesty dýchacie... Teplomery ukazovali vysoké horúčky, pribúdalo vypísaných, bolo viac maródov, príslušné percento letelo hore, rovnako — ibaže na druhú stranu — sa porúčali plánované predpoklady.

AJ HORŠIE SA VŠAK STALO

v spomínanom štvrťroku: v porovnaní s rokom minulým sa počet pracovných úrazov zvýšil o 37 prípadov a počet nepracovných dokonca o sto osemnásť. Päť našich spoluobčanov — spolupracovníkov už nie je medzi nami, smrť ich zastihla pri práci, teda tam, kde sa s každým ZV ROH dobre vedia, kde ich topánka tlačí, nech už je to v železiarňach, kde ťažká v auguste a septembri dosiahli absenciu nad celoslovenský priemer, alebo v SZM, v Pozemných a ťažkých stavbách 01 a 02, v Tatranvile, ale i v Domácich potrebách a v Krajskom ústave národného zdravia. Chce to len „správne kopyto" a vôľu

ZVRÁTIŤ ČO NAJSKÔR NEPRIAZNIVÝ VÝVOJ.

Lebo — ako Mestská odborová rada v tejto súvislosti naliehavo upozorňuje — blíži sa obdobie zostavovania kolektívnych zmlúv na rok 1973 ako aj dlhodobých plánov ozdravných opatrení. So závermi z plenkového predsedníctva, ktoré správu o absencii pre nemoc a úrazy prerokovalo, budú oboznámené všetky odborové organizácie v našom meste. mek.

Dobrá práca ZDŠ v Tisovci

Komunistická výchova žiakov

Výchova žiakov k vedeckému svetovému názoru sa stala pevnou súčasťou výuby a výchovy aj na II. ZDŠ v Tisovci. Do výchovy sa okrem učiteľov zapojila aj Pionierska organizácia, Združenie rodičov a priateľov školy, ZO KSS a Zbor pre občianske záležitosti pri MsNV. Na tejto škole sa už nevyučuje náboženstvo, lebo na vyučovanie sa neprihlásil ani jeden žiak. Aj to svedčí o správnej a cieľavedomej výchove k vedeckému svetovému názoru. Účasť žiakov na náboženských obradoch je skutočne ojedinelá a keď existuje, tak ešte len pod vplyvom starých rodičov. Triedni učitelia najmä návštevami žiakov a ich rodičov a cieľavedomou agitáciou dosiahli, že sa žiaci zúčastnili aj z pripravovanej konfirmácie. Podarilo sa nám dobre ovplyvniť nielen myslenie žiakov, ale aj ich rodičov. Dôstojnou náhradou cirkevných obradov je aj slávnostný zápis našich žiakov do Pamätnej knihy MsNV, kde sa ich len tento rok zapísalo vyše 30. Dobrá úroveň svetských obradov postupne vytlačí náboženské obrady.

Veľkú pozornosť venujeme aj príprave učiteľov pre výchovu k vedeckému svetonázoru. Poriadame prednášky a besedy k prebratému svetonázorovej výchovy, účelne využívame „Návrh programu komunistickej výchovy", knihy „Lenin a náboženstvo" a „Náboženstvo v dejinách a v súčasnosti". Nezanedbali sme ani výchovu rodičov. V rámci Ľudovej akadémie pre rodičov, najmä na triednych a plenárnych schôdzach združených rodičov a priateľov školy, odzneli mnohé hodnotné prednášky k svetonázorovej výchove a premietli sme aj filmy. Aj naša ZO KSS vedie učiteľov-komunistov, ako aj rodičov-komunistov, aby svojím osobným príkladom pomáhali pri svetonázorovej výchove žiakov.

Svetonázorová výchova žiakov je nesmierne dôležitá. Veď chceme, aby z našich žiakov vyrástli socializmu oddaní ľudia, ktorí by vedeli socialisticky pracovať, ale aj socialisticky žiť.

Ján BÁNSKY, učiteľ

Čo je veľa, to je veľa

alebo ako sa autobusom dostať až na bezpečnosť

Cestovať „pätnástkou" na Sídlisko Nad jazerom nie je vôbec žiadna slasť. V priebehu desaťminútového intervalu (väčšinou nedodržaného) sa tu nahromadí pekných pár desiatok ľudí, ktorí so závisťou sledujú poloprázdne „šestnástky" a duševne sa pripravujú na „pekelnú" štvrťhodinku cesty. A potom už len stisk, šľapanie po nohách, nervozita, podráždenosť a škrípajúce perá autobusu naplneného skoro raz toľko, než hrdo hlási tabuľka s uvažovaným počtom miest na sedenie a státie.

Tých spomínaných desať minút — to je u linky č. 15 — najmenší interval. (Len pre porovnanie — u linky č. 16 je najväčší interval ešte o jednu minútu menší!!!) V sobotu a nedeľu, ale i mimo špičky, sa zväčšuje na dvojnásobok. Pochopiteľne, so všetkými dôsledkami: dvojnásobným množstvom ľudí, stisku i tej nervozity.

Je sobota popoludní, pár minút po piatej hodine. Studený vietor prefukuje až do kosti, na zastávke obvyklý (nie malý) počet ľudí, zväčšený ešte o fanúšikov, vracajúcich sa z miestneho futbalového derby.

Autobus, ktorý prišiel okolo 15.20 hod. bol v momente preplnený. Ako vždy, vzadu ďaleko viac, než pri predných dverách. (Nie že by tam ľudia neboli natlačení, len mali trochu viac miesta a nestáli práve na jednej nohe, ako tí vzadu.)

Vonku však ešte postávalo zopár bezradných ľudí, ktorí sa aj napriek značnému úsiliu do autobusu nedostali.

„Ach, spása" — otvárajú sa stredné dvere a ďalší šťastlivci s výrazom uľahčenia v očiach nastupujú, aby prispeli k „skulturneniu" cestovania.

Tí traja sa nedostali dnu ani teraz. Uzimení a s perspektívou ďalších 20 minút na zastávke, (pravda, v tom lepšom prípade), postávali pri predných dverách. Veď tadiaľ musí vojsť vodič. Posledná šanca.

Podarilo sa. Kým vodič sadol na svoje miesto a stihol zavrieť dvere, už boli všetci dnu.

„Zastávka prázdna, všetko v poriadku, môžeme ísť" — pomyslelí si mnohí z nás, ktorí sme s kolegiálitou posithnutí sledovali ich snaženie.

Omyl. Všetko v poriadku nebolo. Aspoň vodič „pätnástky" s číslom 57 a ŠPZ KE-50-11 si to tak myslel.

„Vystúpte, tadiaľ sa nenastupuje!"

„Ale, veď máme mesačníky . . ."

„To ma nezaujíma, vystúpte!"

„Veď sa zozadu už nedá nastúpiť, je to tam úplne preplnené . . ."

„Mne je to jedno, budeme tu čakať, kým nevystúpite, ja mám čas!"

„Veď sme tu čakali už dosť dlho. Vari nemáte trochu citu k ľuďom. Máme teraz mrznúť ešte ďalšiu polhodinu?!"

„Môžete aj dvoch! A vystúpte, lebo pôjdete na políciu!" — vyhráža sa vodič. Odpoveďou mu je šomranie pobúrených cestujúcich.

Tí traja nevystúpili, autobus sa pohýna. Konečne . . .

Áno, pohol sa, ale nie svojou obvyklou trasou na sídlisko Nad jazerom.

Čo sa robí?! Kam ideme? Veď sme už dosť čakali, ešte čo, tu ešte robíme okružnú jazdu?! Ponáhľame sa domov!" — vrelo to v autobuse, ktorý na námestí Oslobodite-lov zabočil doľava a ďalej smerom na Šrobárovu.

Vodiča, ktorý „vie svoje" a sedí na mieste, z ktorého môže „o všetkom" rozhodovať, sa to však ani nedotklo. Teraz už začíname tušiť, že mieri skutočne k Mestskej správe VII.

Chúlika napätého očakávania pred ťažkými kovovými dverami. Tí traja presvedčení, že sú v práve (a my ostatní za týchto okolností a pre tento prípad tiež) ani neutekajú, ani sa neskrývajú.

„Tento a tí ďalší" — ukazuje vodič a s pohľadom víťaza sleduje, ako trojica na pozadaní príslušníkov VB vystupuje. Dostahol svoje a spokojne spúšťa motor.

Nuž, čo je veľa, to je veľa. Nie dosť, že ľudia si musia obstáť na zastávke (s pribúdajúcimi dňami v stále väčšej zime a vetre) a vzdávať sa „kultúrne" tlačiť — ale sa za to môžu ešte dostať aj na bezpečnosť. Nie dosť, že DPMK nerieši (i keď možno z objektívnych príčin) vytvorenú zlú ľahkú situáciu na linke č. 15 — ale jeho pracovníci aj v špičke a pri mimoriadne veľkom počte cestujúcich nie sú ochotní vyjsť im v ústrety a otvoriť pre nastupovanie stredné i predné dvere — pravda, pre cestujúcich s mesačnými lístkami. (Tak, ako to napríklad s úspechom už dlhší čas praktizujú v Prahe, Bratislave a ďalších veľkých mestách, medzi ktoré sa aj Košice chcú rátať!). Nie dosť, že autobusy už i tak dlhé intervaly často nedodržiavajú, ale vodiči si ešte dovolí svojvoľne meniť trasu a spôsobovať tým ďalšie meškanie. Veď celé intermezzo trvalo viac než pár minút. Nezdá sa to síce veľa ale po 20-tich min. čakania je verte každá minútka nekonečne dlhá. A ešte jedna otázka: Kto je tu vlastne pre koho?! DPMK pre uspokojenie cestujúcich, alebo cestujúci pre DPMK?!

Sídlisko Nad jazerom, to už nie je sídlisko s dvomatrami novostavbami. To je už malé mestečko s niekoľkými tisíckami obyvateľov a tí potrebujú riadne spojenie s centrom, so svojimi úradmi, obchodmi a školami. Začínať i končiť deň v natlačenom autobuse, to iste nepadne nikomu na úžitok. Uvedomia si to konečne títo „vládcovia" autobusov?!

Miroslav GREGA

18(256)XV

Spotreba alkoholických nápojov na Slovensku

VÝBER — Dokumentaristika
str. 28

Štatistické údaje o spotrebe alkoholických nápojov na Slovensku, ktoré ste uverejnili v č. 23 sú otrasné. Je priam neuveriteľné, že by spotreba takzvaných tvrdých liehovín na obyvateľa na Slovensku robila až deväť a pol litra za rok. Ja osobne vypijem za rok najviac ak pol litra tuhého a poznám v okruhu svojich známych — mužov a najmä žien — mnohých, ktorí okrem sem—tam nejakého zdvorilostného prípitku na zdravie vôbec nepijú. To znamená, že niekto vypije ešte aj tých mojich deväť litrov ročne. Štatistiky, v ktorých sa vypočítava spotreba na hlavu obyvateľa, vždy trochu skresľujú skutočný stav a v tomto prípade ho zrejme dokonca silne skresľujú. Chlieb, mäso, mlieko a pripusťme aj pivo konzumuje väčšina našich občanov. Tuhé liehoviny možno len polovica, zrejme ešte menej. Táto menšina teda zjavne spotrebúva ročne nie deväť a pol litra, ale dvoj či trojnásobok tohto množstva a má nemalý podiel aj na tom, že zaujímame také „čestné" miesto aj v spotrebe vína a piva. Štatistiky hovoria, že naši občania vydávajú neúmerne veľa zo svojich príjmov na potraviny. Nechcem to poprieť — jeme veľa, možno priveľa. Z Vášho príspevku som sa však dozvedel, že takmer štvrtina týchto výdavkov na „výživu" — v priemere zhruba 1260 Kčs na obyvateľa — pripadá na liehové nápoje.

Vaše štatistické čísla nútia k zamysleniu: Robí naša zdravotná osveta dosť v oblasti protialkoholickej propagandy? Nemali by sme zdražiť tuhé liehoviny, aby chlapi pili pivo bez rumového poldecúka? Malo by sa oveľa prísnejšie zakročiť proti tým, čo na pracoviskách narodeniny, meniny, prémiu — každú možnú a nemožnú príležitosť oslavujú. Malo by sa bojovať proti alkoholizmu nielen preto, aby sme na hanbu sveta neviedli svetový rebríček v spotrebe tuhých liehovín na obyvateľa, aby bolo menej dopravných nehôd a mŕtvych na našich cestách, aby nevznikali národohospodárske škody, ale aj preto a najmä preto, aby národ nedegeneroval v dôsledku nadmernej spotreby alkoholických nápojov. Novinári, robte niečo!

Dr. E. S. Bratislava

19(256)XV

TECHNICKÉ NOVINY, č. 48/72, 28. novembra 1972, str. 1. a 7.

K TRVALEJ AKTIVITE

MICHAL KIMLIK

III. plenárne zasadanie Slovenskej odborovej rady, ktoré sa zišlo dňa 16. novembra 1972 v Bratislave, hodnotilo doterajší priebeh plnenia uznesení VIII. všeodborového zjazdu na Slovensku. Podrobne prerokovalo, ako odborové hnutie na Slovensku uvádza do konkrétneho života uznesenia VIII. všeodborového zjazdu, najmä však, ako tieto uznesenia boli rozpracované základnými organizáciami ROH.

Na Slovensku je 7150 základných organizácií ROH. Do konca mesiaca októbra 1972 v zmysle uznesení ÚRO prerokovalo a prijalo vlastné uznesenia, ako plne realizovať tieto uzávery zjazdu, 6508 závodných výborov ROH. Plenárne zasadanie však konštatovalo, že v zmysle uznesenia ešte 642 závodných výborov ROH dosiaľ neprerokovalo spomínané uznesenia najvyššieho odborového orgánu. Vzhľadom na to, že týchto 642 základných organizácií predstavuje okolo 150 000 členov, plenárne zasadanie SOR prijalo uznesenie, v ktorom trvá na tom, aby v mesiaci novembri aj ostávajúce ZV ROH prerokovali uznesenia zjazdu a prijali vlastné opatrenia.

Aj keď tento počet členov nie je priveľký vzhľadom na celý počet 1,5 milióna odborovo organizovaných členov ROH na Slovensku, treba, ako to podčiarklo plenárne zasadanie, aby každá organizácia, ako i každý člen podrobne sa zaoberali uzneseniami VIII. všeodborového zjazdu.

V ďalšej časti zapodievalo sa plenárne zasadanie aj pracovnou aktivitou členov ROH na Slovensku. Bolo potešiteľné konštatovať, že v 1515 podnikoch, závodoch, na stavbách, v štátnych majetkoch, ako i v ostatných odvetviach priemyslu a služieb plne sa uplatnilo hnutie „Každý po socialisticky" Táto veľká pracovná iniciatíva rozširuje sa tiež ďalšími prehlbovaním činnosti kolektívov súťažiacich o získanie titulu „brigáda socialistickej práce". Na Slovensku o tento hrdý titul súťaží 25 000 kolektívov, v ktorých je zapojených 250 000 pracujúcich. Slovenská odborová rada pred niekoľkými týždňami zorganizovala celoslovenský aktív členov brigád socialistickej práce. Cieľom aktívu bolo vymeniť si navzájom medzi súťažiacimi členmi dobré skúsenosti z ich práce a súčasne stanoviť najbližšie úlohy, ako ďalej skvalitniť toto hnutie. Treba úprimne povedať, že veľa členov brigád socialistickej práce, ako i súťažiacich členov, prijalo konkrétne socialistické záväzky na počesť 55. výročia VOSR a 50. výročia vzniku ZSSR.

Rozvoj pracovnej iniciatívy napomáhal, aby sa úlohy v závodoch, na stavbách, v štátnych majetkoch za minulých 10 mesiacov splnili. Avšak napriek týmto dobrým výsledkom plenárne zasadanie konštatovalo, že za mesiac september 1972 nesplnilo 58 podnikov plánované úlohy a za mesiac október 50 závodov. Nesplnil sa plán i v pomerne veľkých závodoch, ako sú Podpolianske strojárne, Detva; Turčianske strojárne, Martin; VSS, Košice; a v ďalších. Vzhľadom na to plenárne zasadanie určilo, aby ZV ROH v týchto, ale i v ďalších závodoch naďalej prehlbovali svoju prácu, najmä v ďalšom zväčšovaní účasti pracujúcich na riadení výroby, aby zlepšili účasť technickej inteligencie, zlepšovateľov a vynálezcov pri riešení problémov, ktoré ovplyvňujú plnenie plánu, a súčasne, aby sa veľmi vážne zapodievali otázkami súvisiacimi s úsporou materiálu.

V decembri sa zíde plenárne zasadanie ÚRO, na ktorom prijmú plán aktivity ROH na rok 1973. Odborové orgány a organizácie na Slovensku budú plne zodpovedať za plnenie plánu aktivity roku 1973, ako to zdôraznil v prejave na plenárnom zasadaní predseda SOR súdruh **LADISLAV ABRAHÁM.**

To si vyžiada, aby každý odborový orgán — každá odborová organizácia — pristupovali veľmi zodpovedne k trvalému stupňovaniu svojej odborovej činnosti a dbali na to, aby sa každý člen ROH aktívne zúčastnil na odborovej činnosti.

Na záver plenárne zasadanie SOR schválilo stále komisie Slovenskej odborovej rady. Komisie ako pomocné orgány SOR budú pripravovať rozličné podkladové materiály, ako i stanoviská pre orgány SOR. Medzi stálymi schválenými komisiami je i komisia vynálezcov a zlepšovateľov, ktorá sa bude zúčastňovať na príprave realizácie a na zhodnocovaní dlhodobej koncepcie rozvoja hnutia zlepšovateľov a vynálezcov a komplexnej socialistickej racionalizácie. Komisia bude účinne pomáhať pri príprave, realizácii a zhodnocovaní plánov technického rozvoja, tematických úloh a plánu komplexnej socialistickej racionalizácie. Zároveň bude organizovať kontrolu plnenia plánov a záväzkov zameraných na vedecko-technický rozvoj, vynálezcovstvo, zlepšovateľstvo a socialistickú racionalizáciu. Bude pomáhať vynálezcom a zlepšovateľom pri vysvetľovaní zákona o vynálezoch, objavoch, zlepšovacích návrhoch a priemyselných vzoroch a zároveň bude pomáhať pri vysvetľovaní a uplatňovaní vyhlášky a vykonávacích predpisov. V spolupráci s SVTS bude organizovať seminár a aktívy vynálezcov a zlepšovateľov.

Ďalšie plenárne zasadanie SOR zíde sa v januári 1973. Schváli na ňom plány akcií SOR, ako i plán práce orgánov na rok 1973.

OSVETOVÁ PRÁCA, č. 21/72, november 1972, str. 31.

publikácie

Román, Michal, PhDr. **Z dejín slovensko-ukrajinských literárno-kultúrnych stykov**, Krajské osvetové stredisko, Košice 1972

Autor práce vychádza zo známej tézy V. I. Lenina, že v každej triednej spoločnosti sú dve kultúry — reakčná a pokroková. Ani v ukrajinskom, ani slovenskom kultúrnom živote nemohlo byť ináč v minulosti v podmienkach triednej spoločnosti. Pravda, autor sústredil svoju pozornosť viac na pokrokové tradície, najmä na tie, ktoré obohacovali a inšpirovali našu kultúru, literatúru a širokú verejnosť v minulosti a nadväzujú na súčasné obdobie. V publikácii autor uvádza rad pozitívnych príkladov spolupráce a vzájomných stykov v oblasti literárno-kultúrnych kontaktov Slovákov a Ukrajincov. Prvé evidentné znaky kultúrnych stykov Slovákov a Ukrajincov nachádzame už v činnosti Jána Kollára a P. J. Šafárika. Ľudovít Štúr a jeho nasledovníci ďalej rozvíjali to, čo začali J. Kollár a P. J. Šafárik. Ľudovít Štúr už otvorene hovoril o samostatnosti jestvovania ukrajinského-rusínskeho ľudu, ktorý má svoju vlastnú reč a kultúru. Tieto vzťahy sa však rozšírili najmä v období činnosti štúrovcov, ktorí vyslali na územie Zakarpatskej Ukrajiny B. Nosáka-Nezabudova, aby sa oboznámil s problémami ukrajinského-rusínskeho ľudu a napísal o nich články do slovenských časopisov. Umožňoval ukrajinským kutlúrnym dejateľom, žijúcim na území Uhorska vystupovať na stránkach Slovenských národných novín, v Orle Tatranskom a podobne.

Iniciatívy štúrovcov sa chytila mladá slovenská inteligencia, sústredená okolo časopisu „Prúdy", ktorá propagovala osobitne tvorbu T. Ševčenka, I. Franka, L. Ukrajinky, V. Stefanyka a iných ukrajinských literátov. Prvá svetová vojna však ich snahu prerušila.

Poprední progresívni predstavitelia slovenského kultúrneho a literárneho života sa ustavične usilovali priblížiť ukrajinskú poprednú literatúru slovenskému čitateľovi a naopak, no vtedajšie sociálnopolitické a kultúrne pomery nie vždy umožnili realizovať tieto ciele a snaženia. Iba v našej socialistickej spoločnosti sa môžu v plnej miere rozvíjať priateľstvo a vzájomné vzťahy našich kultúr a literatúr.

Autor v práci detailne rozobral spoločenské, ideové a psychologické podmienky, ktoré ovplyvňovali vzájomné kultúrne styky medzi našimi pokrokovými dejateľmi a národmi od národného obrodenia po rok 1945. Zreteľne vymedzil tendencie a faktory, ktoré pôsobili na úspešný či neúspešný vývin kultúrnych stykov.

Publikácia bude dobrou pomôckou pri internacionálnej výchove pracujúcich a poradcom pre zodpovedných osvetových pracovníkov medzi ukrajinským obyvateľstvom. Iste ju privítajú všetci, ktorí majú záujem poznávať bohatú slovensko-ukrajinskú kultúrnu minulosť.

E. K.